

کلیدواژه‌ها: مدرسه‌ی یادگیرنده، مهارت‌های زندگی، ارزش‌ها، فرهنگ آموزش،

آموزش گروهی.

سرآغاز

در دنیای امروز، تحول در نظام آموزش و پرورش، به منزله‌ی پیش‌نیازی جدی برای پاسخ‌گویی به چالش‌های علمی، فلسفی، فرهنگی، اقتصادی، اجتماعی و اخلاقی در کشورهای پیشرفته محسوب می‌شود. به همین سبب، تلاش‌های گسترده‌ای در سطح جهانی برای بهبود و اصلاح مداوم نظام‌های آموزش و پرورش در حال انجام است.

نهاد آموزش و پرورش که زمینه‌ساز تحولات و تغییرات بنیادی در یک جامعه به حساب می‌آید، خود بیش از هر نهاد دیگری، تحت تأثیر همین تحولات و تغییرات قرار می‌گیرد؛ به همین سبب ضروری است تا به تبع تحولات علمی، اجتماعی و اقتصادی در هر جامعه، در اهداف و برنامه‌های نظام آموزشی تغییرات لازم صورت پذیرد.

یکی از برنامه‌های تغییر در نظام آموزش و پرورش ایران «طرح غنی‌سازی مدرسه» است، که بر سازماندهی امکانات بالقوه‌ی مدرسه برای بهبود و اصلاح فرآیند یاددهی، یادگیری تأکید می‌کند. در این طرح، از سازمان مدرسه به عنوان «مدرسه‌ی یادگیرنده» سخن گفته می‌شود. در مدرسه‌ی یادگیرنده، منابع انسانی مدرسه، سرمایه‌ی اصلی مدرسه هستند. کیفیت منابع انسانی همانا کیفیت مدرسه است. در چنین مدرسه‌ای مبنای تغییر، همانا تغییر در نگرش‌ها و افکار کارکنان است. عوامل انسانی، عامل پویایی

مقاله‌های علمی - کاربردی

توانمندسازی مدرسه یک ضرورت

داوود محمدی

مدرسه محسوب می‌شوند؛ به نحوی که مدیر، معلمان، کارکنان و اولیاء دانش‌آموزان با هم‌یاری و هم‌کوشی خود به دنبال آن هستند تا از طریق به‌کارگیری امکانات بالقوه‌ی مدرسه، فرآیند آموزش و یادگیری را به نحو مطلوب سازماندهی و جهت‌دهی کنند.

رویکرد غنی‌سازی

هدف‌های غنی‌سازی باید در فرهنگ مدرسه و جامعه مورد توجه و عنایت جدی قرار گیرد و در برنامه‌ی درسی، مشتمل بر اهداف، محتوا (مجموعه‌ی تجارب یاددهی - یادگیری)، روش‌ها و استراتژی یاددهی - یادگیری، منابع و امکانات و روش‌های ارزشیابی، به‌صورت یک‌پارچه و تلفیقی در راهنمای برنامه‌ی درسی کلیه‌ی پایه‌های تحصیلی مورد عمل قرار گیرد. از سوی دیگر مدیریت، کارکنان آموزشی، فضا (روانی و فیزیکی) و تجهیزات آموزشی و اولیای دانش‌آموزان از نظر رفتار، عملکرد و مناسبات، باید در برنامه‌ی غنی‌سازی کانون توجه باشند. بر این اساس، غنی‌سازی برنامه‌ی درسی ماهیتی روشی دارد تا محتوایی. رویکرد آموزش مستقیم و محتوایی، یعنی گنجاندن درسی به نام مهارت‌های زندگی در جدول برنامه‌ی هفتگی و اختصاص ساعاتی محدود در هفته به آن، به معنای ترک زندگی است تا زندگی.

مهارت‌های زندگی

مهارت‌های زندگی، یعنی مجموعه‌ای از توانایی‌های شناختی، عاطفی و مهارتی که برای موفقیت و احساس شغف و شادمانی در زندگی مورد نیاز

است و فرد را برای غلبه بر تنش‌ها و مسائل و مشکلات آماده می‌کند. (استنتن و دیگران، ۱۹۸۰)

مهارت‌های زندگی، طیف وسیعی از مهارت‌ها را شامل می‌شود: مهارت‌هایی مثل شناخت خود و ارزش‌های شخصی و خانوادگی و اجتماعی، مهارت‌های برقراری ارتباط مؤثر، مهارت‌های شناخت حقوق و مسؤلیت‌ها و شناخت اهداف خود، مهارت‌های تصمیم‌گیری، مهارت‌های کنترل خشم، مهارت‌های مراقبت از سلامت رفتار و جسم و خودکنترلی.

لزوم هماهنگی در آموزش ارزش‌ها و مهارت‌های زندگی

مسؤولیت آموزش ارزش‌ها و مهارت‌های زندگی، وظیفه‌ی تمامی نیروهای تربیتی جامعه، یعنی خانواده، مدرسه و نهادهای اجتماعی، رسانه‌ها، نهادهای سیاسی، اداری و تبلیغی است و ضروری است، اهداف و فعالیت‌های این نهادها با یکدیگر هماهنگ باشد تا فعالیت نهادهای اجتماعی در تقابل یا تضاد با فعالیت‌های مدارس قرار نگیرد.

نقش مدرسه در آموزش و یادگیری ارزش‌ها و مهارت‌های زندگی

نوع رفتار، عملکرد و مناسبات مدیریت با کارکنان و دانش‌آموزان، معلم با دیگر همکاران و با دانش‌آموزان و دانش‌آموزان با یکدیگر، در یادگیری ارزش‌ها، نقش مهمی ایفا می‌کند. در واقع دانش‌آموزان، ارزش‌هایی مثل دوستی و صمیمیت، مسؤلیت‌پذیری و انجام وظایف، برنامه‌ریزی و

خودباوری احترام به دیگران و ترغیب و تشویق آنان، یا ضدارزش‌هایی مثل دوری از مردم و در خود غرق شدن، مسامحه و سهل‌انگاری در انجام به موقع مسؤلیت‌ها، توهین به اشخاص و بی‌ارزش تلقی کردن فعالیت‌ها و عملکردها را از فضای روانی مدرسه می‌آموزند. بنابراین، جای جای مدرسه باید تحقق هدف‌ها را تسهیل کند.

غنی‌سازی برنامه‌ی درسی و فرهنگ آموزش

غنی‌سازی برنامه‌ی درسی به منظور رشد مهارت‌های زندگی و یادگیری ارزش‌ها، طراحی می‌شود. هدف از غنی‌سازی این است که دانش‌آموزان با موضوعات، فعالیت‌ها، ایده‌های مهیج و زمینه‌های عملی در زندگی واقعی مواجه شوند؛ مسائلی که معمولاً در برنامه‌ی درسی عادی به آن‌ها پرداخته نمی‌شود.

انواع تجارب یاددهی - یادگیری:

۱- فعالیت‌های اکتشافی

۲- فعالیت‌های آموزشی گروهی

۳- فعالیت‌های اجرای پروژه در زندگی واقعی در قالب کارهای انفرادی

یا گروه‌های کوچک یادگیری

هدف‌های تدارک فعالیت‌های اکتشافی:

الف - رشد مهارت‌های تفکر خلاق شامل توانایی نقادانه اندیشیدن

(ارزیابی)، درک مسائل، درک ناهماهنگی‌ها و عناصر غیر مرتبط.

ب- رشد مهارت‌های روانی، انعطاف‌پذیری، نوآوری و ابتکار و مهارت

بسط و گسترش. ■

منبع

۱. ارزشیابی توانمندسازی، محمد حسن محقق معین، موسسه‌ی بین‌المللی توسعه مفاهیم مدنی، ۱۳۸۳.
۲. ارزشیابی توصیفی، دکتر حسین احمدی، دکتر محمد حسینی، تهران: انتشارات مدرسه، ۱۳۸۴.
۳. بینشی نو در غنی‌سازی مدرسه، بهمن حوریزاد، لوح زرین، ۱۳۸۵.
۴. روش‌های تحقیق در علوم انسانی، دکتر سیاوش خلیلی شورینی، چاپ چهارم، موسسه‌ی یادواره کتاب، ۱۳۸۵.
۵. روش‌های تحقیق در علوم رفتاری، دکتر زهره سرمه و دیگران، چاپ هفتم، تهران: آگاه، ۱۳۸۳.
۶. غنی‌سازی تکالیف آموزشی، بهمن حوریزاد، لوح زرین، ۱۳۸۴.
۷. غنی‌سازی فرهنگ آموزش، بهمن حوریزاد، ۱۳۸۵.
۸. مستندات طرح غنی‌سازی مدرسه، سازمان پژوهش و برنامه‌ریزی آموزشی وزارت آموزش و پرورش.
۹. مهارت‌های برنامه‌ریزی در زندگی، دکتر حسین خنیفر، فرا شناختی اندیشه، ۱۳۸۲.
۱۰. مقدمات تکنولوژی آموزشی، دکتر محمداحدیان، دکتر داوود محمدی، آبیژ، چاپ هشتم، ۱۳۸۸.

